

MAMLAKATIMIZDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH VA UNING DOLZARB MASALALARI

Nabiyeva Nilufar Mutorovna,

Farg'ona politexnika instituti

"Iqtisodiyot" kafedrasida dotsenti

iqtisodiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Tel: +99891-326-12-23

MAQOLA HAQIDA

Qabul qilindi: 24-sentabr 2023-yil

Tasdiqlandi: 26-sentabr 2023-yil

Jurnal soni: 8

Maqola raqami: 6

DOI: <https://doi.org/10.54613/ku.v8i8.797>

KALIT SO'ZLAR/ Ключевые слова/

keywords

Oziq-ovqat xavfsizligi, oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash, eksport, import, oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarishda xavfsizlik mexanizmi.

ANNOTATSIYA

Maqolada oziq-ovqat sanoati faoliyatida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash hamda ushbu tizimni yanada takomillashtirishni muhokama qilishga bag'ishlangan. Oziq-ovqat sanoati korxonalarining mavjud xavfsizlikni ta'minlash mexanizmini yanada optimallashtirish bo'yicha qisqacha ma'lumotlar berilgan. Oziq-ovqat sanoat tarmoqlarini modernizatsiya qilish va oziq-ovqat ishlab chiqaruvchi korxonalarini qo'llab-quvvatlash respublikada amalga oshirilayotgan asosiy vazifalardan biridir.

Kirish. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash masalasi doimo dolzarb bo'lib kelgan va shunday bo'lib qoladi. Aholini sifatli oziq-ovqat bilan ta'minlash fuqarolarning birlamchi ehtiyojlarini qondirishdir. So'nggi yillardagi mamlakatimizdagi tadbirkorlik uchun keng ko'lamli imtiyozlar berilishi natijasida jadal iqtisodiy rivojlanish va tadbirkorlik muhitining shakllanishi ijtimoiy-iqtisodiy vaziyatga juda katta ijobiy ta'sir ko'rsatdi. O'zbekiston Respublikasida oziq-ovqat sanoati korxonalarini faoliyatini boshqarishda 30.08.1997-yilda qabul qilingan "Oziq-ovqat mahsulotining sifati va xavfsizligi to'g'risida"dagi qonun asosiy hujjat hisoblanadi. Shundan kelib chiqqan holatda har bir ushbu sohadagi faoliyat va uni boshqarish qonun doirasida bo'lishligi talab etiladi. "Oziq-ovqat mahsulotining sifati va xavfsizligiga doir normalar va qoidalar davlat organlari tomonidan qonunchilikda belgilangan tartibda tasdiqlanadi va ular oziq-ovqat mahsuloti muomalasi sohasida ish olib borayotgan yuridik hamda jismoniy shaxslar uchun majburiydir."

Mamlakatimiz iqtisodiyoti va jamiyatining hozirgi rivojlanish bosqichining eng muhim muammolaridan biri oziq-ovqat xavfsizligi va aholini oziq-ovqat mahsulotlari bilan to'laonli ta'minlashdir. Oziq-ovqat bozorini mamlakatimizda ishlab chiqarilgan mahsulotlar bilan to'ldirishning obyektiv zarurati oziq-ovqat sanoati korxonalarining samarali ishlashini nazarda tutadi, chunki oxir-oqibat nafaqat aholining turmush darajasi, balki umuman iqtisodiyotning rivojlanishiga ham bog'liq.

Oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish jarayoniga qo'yiladigan talablardan kelib chiqib, uning sifati inson salomatligi uchun bezar bo'lishi lozim. Mavjud talablar doirasidagi mahsulotlar yo'nalishida faoliyatni yo'lga qo'yish asosiy talab deb qaralmoqda. Hozirgi kunda oziq-ovqat sanoati korxonalarini faoliyatida ham ichki, ham tashqi muhiti notekis o'zgaruvchanligi oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarishga ixtisoslashgan korxonalar faoliyatiga asosiy omil sifatida yetarlicha ta'sir o'tkazmoqda. Jumladan, xomashyo narxi va uning doimiy ravishda tebranishi xomashyoning yil fasllariga bog'liq holda mavsumiyligi, oziq-ovqat mahsulotlarining assortimenti va o'rinbosar mahsulotlar kabilarni aytish mumkin. Bunday vaziyatda oziq-ovqat korxonalarini faoliyatini innovatsion usulda tashkil etgan holda, belgilangan maqsadlarga o'z vaqtida resurslarni sarf qilishning yo'llari miqdori orqali erishishga imkon beruvchi mexanizmi joriy qilish muhim rol o'ynaydi.

Adabiyotlar tahlili. Amalga oshirilayotgan tadqiqot doirasida oziq-ovqat sanoati korxonalarini faoliyatida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha mahalliy olimlarimizdan N.M.Ziyaviddinovaning tadqiqotlarida oziq-ovqat sanoati korxonalarida bozor strategiyasini shakllantirishda, ularni rivojlantirish yo'nalishlarini ishlab chiqish va tarmoq boshqaruvining tashkiliy tuzilishi takomillashtirilgan¹.

I.Y.Umarovning tadqiqotlarida esa oziq-ovqat sanoati korxonalarida oziq-ovqat xavfsizligini baholash bo'yicha uslubiy yondashuvlar ishlab chiqilgan hamda tadqiq qilingan. Hududlarda oziq-ovqat sanoati korxonalarining moliyaviy iqtisodiy salohiyati amaliy jihatdan baholangan².

Xorijiy tadqiqotchi olimlardan Bitner Mann D., Sfaim R., Stevenson V.J., Tompson A.A., Vebster F. va boshqalar. sanoat sohasini, jumladan, oziq-ovqat sanoati faoliyatida oziq-ovqat xavfsizligini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirishga hamda soha faoliyatini vertikal va gorizontal klasterli yondashuv asosida rivojlantirish bo'yicha tadqiqotlar olib borgan³.

Fikrimizcha, oziq-ovqat sanoati korxonalarini faoliyatida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash hamda uning faoliyat raqobatbardoshligi va risklarni boshqarish jarayoniga ta'sirini baholash, oziq-ovqat sanoati korxonalarini faoliyatiga mavsumiylik omili ta'sirini baholash va oziq-ovqat sanoati korxonalarini faoliyatini yanada takomillashtirish masalalari soha faoliyatining rivojlanish davrini qisqartiradi hamda iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari ortadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot ishida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni baholash hamda amalga oshirilgan tadqiqotlar asosida nazariy va amaliy jihatdan keng o'rganib chiqildi. Rasmiy statistik ma'lumotlari asosida asosiyda taqqoslama jadvallar shakllantirildi. Tadqiqotni amalga oshirish jarayonida tadqiqot metodologiyasi sifatida ilmiy abstraksiya, tahlil va sintez usullaridan foydalanildi.

Natijalar va muhokama. Mamlakatimizda oziq-ovqat sanoatida faoliyat yuritayotgan korxonalar soni va ular tomonidan ishlab chiqarilayotgan mahsulot hajmi kundan kunga ortib bormoqda. Respublikada oziq-ovqat iste'mol tovarlari ishlab chiqarishni 2012–2022-yillarda barqaror o'sish tendensiyasiga erishilganini, jumladan, 2012-yilda 21527,8 mlrd.so'mni tashkil etib, 2022-yilga kelib 145011,6 mlrd. so'mga yetgani statistik ma'lumotlar orqali ham ushbu sanoatning rivojlanish tendensiyasini ko'rsatmoqda.

¹Ziyaviddinova N.M. Oziq-ovqat sanoati korxonalarini faoliyatini iqtisodiy samaradorligini oshirish. Diss. i.f.n. Bux oz.ov YeSTI 155 b. B. – 2006.

²Umarov I.Y. Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish (Andijon viloyati misolida). Diss. i.f.n. AMII 149 b. A. – 2009

³Полухин А.А. Организационно-экономический механизм модернизации сельского хозяйства России// А.А. Полухин// Аграрная Россия. – 2012 - №5 с. 23-29

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, respublikada oziq-ovqat iste'mol tovarlari ishlab chiqarishni 2012-2022-yillarda barqaror o'sish tendensiyasiga erishilganini, jumladan, 2012-yilda 21527,8

mlrd.so'mni tashkil etib, 2022-yilga kelib 145011,6 mlrd. so'mga yetganini ko'rishimiz mumkin (1-jadval).

1-jadval

O'zbekistonda oziq-ovqat iste'mol tovarlari ishlab chiqarishni rivojlanish dinamikasi⁴

Ko'rsatkichlar	2014 y.	2015 y.	2016 y.	2017 y.	2018 y.	2019 y.	2020 y.	2021 y.	2022 y.
Iste'mol tovarlari ishlab chiqarish, mlrd.so'm	33868,5	42085,5	48253,8	59690,4	83512,6	101417,5	129348,6	155159,1	145011,6
Aholi jon boshiga iste'mol tovarlari ishlab chiqarish, ming, so'm	1101,1	1344,6	1515,1	1842,9	2534	3028,3	3778,6	4443,8	4067,8
Iste'mol tovarlari ishlab chiqarishni o'sishi, %	109,4	109,7	106,0	106,7	114,7	115,6	105,7	113,9	120,7
Oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish, mlrd.so'm	18154,6	18154,6	21970,3	23305,7	24053,2	29687,3	44014,1	55327,3	60474,7

Bugungi ijtimoiy-iqtisodiy tizimlarning globallashtirish jarayonida tarmoq va sohalarning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni hamda soha faoliyatlarini rivojlanishiga ta'sir etuvchi turli ko'rinishdagi xavfsizlik masalalarini hisobga olgan holda tadqiq etish muhim hisoblanadi. Shu bois tadqiqotni amalga oshirish jarayonida jahon mamlakatlarida foydalanilayotgan oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlovchi takomillashtirilgan model va mexanizmlardan mamlakatimizda ham samarali foydalanish zarurati tug'ilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 31-mart kungi 147-son "Oziq-ovqat xavfsizligi va ichki bozorda narxlar barqarorligini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qaroriga asosan soha korxonalarida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash infratuzilmasi zaruriyati va uni yanada takomillashtirish mexanizmini ishlab chiqish ish samaradorligini oshiradi. Ushbu infratuzilma xomashyo yetkazib beruvchilar, tashish va saqlash xizmatlarini ko'rsatuvchi subyektlarni o'z ichiga oladi.

Asosiy oziq-ovqat sanoati korxonalarining barcha bo'g'inlarining nazoratni amalga oshirish bilan bir qatorda qonunchilik tomonidan belgilab qo'yilgan me'yoriy hujjatlariga amal qilinishini ta'minlaydi:

- qonun hujjatlarida belgilangan va tanishtirilgan oziq-ovqat xavfsizligiga so'zsiz amal qilish hamda uning sifat darajasi;
- oziq-ovqat mahsulotlarini tayyorlash uchun qo'yilgan qat'iy talablarni va ularga rioya qilish;
- belgilab berilgan qonunlar va ularga qanchalik rioya qilishning korxonada darajasidagi va holati;

- resurslarning mavsumiyligi va uning oziq-ovqat sanoati korxonalarida uchun riski bo'yicha ma'lumot;
- respublika miqyosida sanitariya-epidemiologik vaziyat hamda unga qarab moslashish bo'yicha ma'lumot;
- amalda faoliyat ko'rsatadigan xomashyo markazlari va ularning assortimenti va boshqalar.

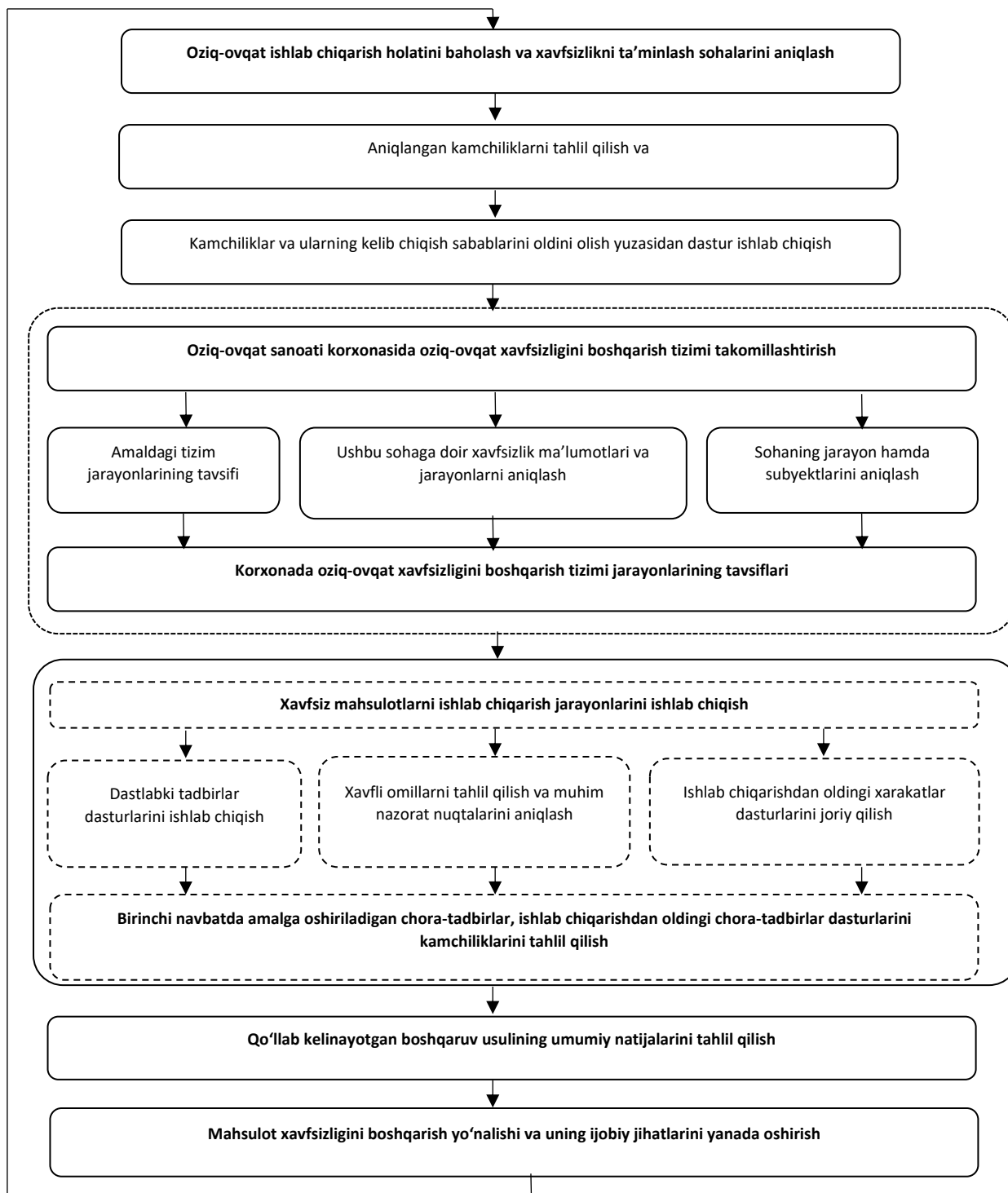
Oziq-ovqat xavfsizligi ilmiy tadqiqot markazlari, mahsulotlarning sanitariya-gigiyenik jihatdan alohida statistik yo'nalishi va uning xavfsizligiga oid iste'molchilarga kerakli axborotlarni yetkazish, oziq-ovqat sohasida doimiy tadqiqotlarni amalga oshirish va sohaga doir statistik ma'lumotlarni tahlil qilishda quyidagi asosiy tizimlarga e'tibor qaratish lozim:⁵

- oziq-ovqat sanoatini me'yoriy-texnik jihatdan qo'llab-quvvatlash;
- oziq-ovqat sanoatining hozirgi holati to'g'risidagi ma'lumotlar;
- oziq-ovqat mahsulotlari savdosiga oid real ma'lumotlari;
- mamlakatimizda va xorijda oziq-ovqatga doir bo'lgan xavfsizlik tizimi va uning sifati to'g'risida ma'lumot;
- xomashyo hamda ishlab chiqarilgan oziq-ovqat mahsulotlariga aloqador bozordagi vaziyat va xavfsizlik ma'lumotlari;
- oziq-ovqatdan zaxarlanish yoki u bilan bog'liq yuqimli kasalliklarning tarqalishi to'g'risidagi shoshilinch tahlil;
- oziq-ovqat sanoatining holati, uning muammolari va mumkin bo'lgan yechimlari to'g'risida ma'lumot va boshqalar.

Oziq-ovqat xavfsizligini doimiy ta'minlash tizimining bosqichlarining ketma-ketligi soha faoliyatini korxonalarida xavfsiz mahsulot ishlab chiqarish va uni doimiy nazorat qilinishini ta'minlaydi(1-rasm).

⁴O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligining ma'lumotlari asosida tayyorlangan.

⁵ А.Н.Шаталова. Особенности формирования стратегии устойчивого развития предприятий пищевой промышленности. Научный журнал НИУ ИТМО. Серия Экономика и экологический менеджмент № 2, 2020.

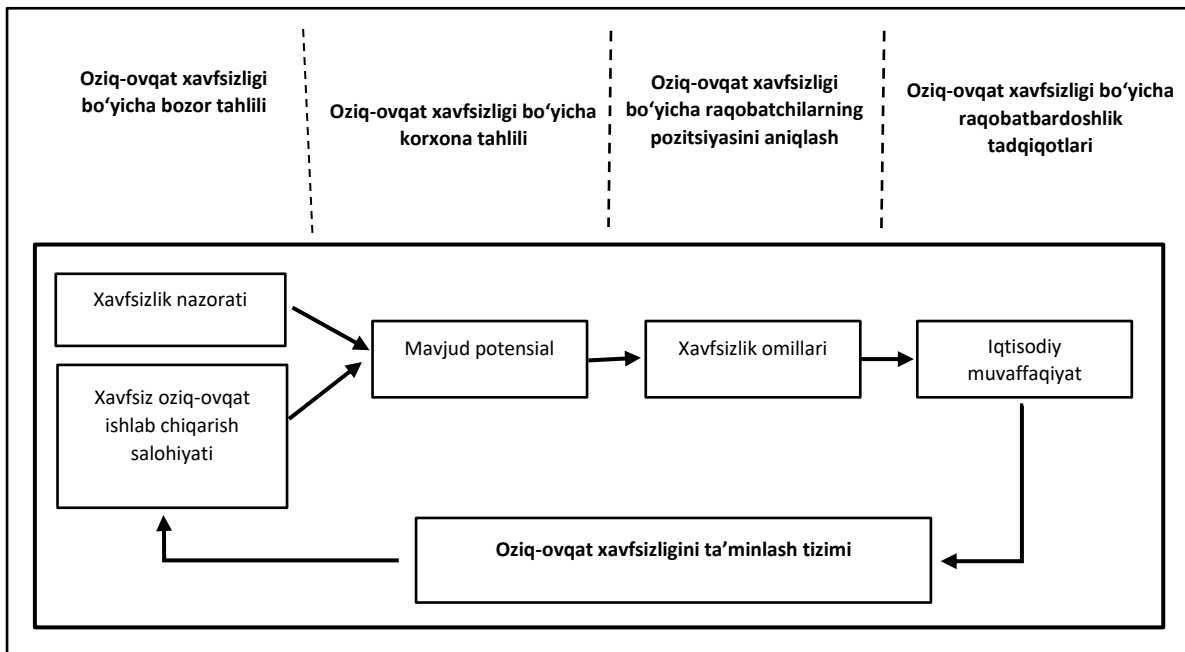

1-rasm. Sanoatda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash algoritmi

Oziq-ovqat sanoati korxonasida oziq-ovqat xavfsizligini boshqarish tizimini takomillashtirish orqali inson salomatligi va hayot tarzi uchun zarur ne'matlarni yetarlicha xavfsizlani kafolatlaydi.

Oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligini boshqarish tizimi maxsus tavsiflari asosida korxonada boshqaruvida eng dolzarb hisoblangan nazorat punktlari va ularning to'g'ri amalga oshirilishini nazarda tutadi. Buning natijasida mavjud muammolar o'rganiladi va ularning ijobiy yechimlari izlab topiladi.

Tadqiqot davomida berilgan bir nechta tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar oziq-ovqat sanoati korxonalarini faoliyatida o'z ijobiy samarasini berishi bilan birgalikda faoliyatni tashkil etishda davlat ishtirokidan foydalanib rivojlanishni belgilab bersa, boshqa tomondan, umumiy maqsad yo'lida asosiy va qo'shimcha faoliyatni birlashtirish orqali multiplikativ samaraga erishish imkonini beradi.

2-rasm. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash tizimi

Birlashgan millatlar tashkilotining oziq-ovqat va qishloq xo'jaligi tashkiloti tomonidan ta'kidlanishicha, "oziq-ovqat xavfsizligiga erishish, bu barcha insonlarning xohlagan vaqtda jismoniy, ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan yetarli miqdorda xavfsiz oziq-ovqat mahsulotlar bilan ta'minlanishni anglatadi. Ushbu mahsulotlar shaxsni fiziologik me'yorlar bo'yicha qoniqtirishi, uning xohish-istagiga mos kelishi va faol sog'lom turmush tarzini shakllantirishi shart".

Ammo yetarli darajada oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish bu hali oziq-ovqat xavfsizligi ta'minlandi, degani emas. Chunki har bir inson o'z ehtiyoji uchun yetarli darajada mahsulot sotib olish imkoniyatiga ega bo'lishi ham oziq-ovqat xavfsizligi ta'minlovchi jarayon hisoblanadi.

Birlashgan millatlar tashkilotining Oziq-ovqat va qishloq xo'jaligi tashkiloti tomonidan ta'kidlanishicha, "oziq-ovqat xavfsizligiga erishish, bu barcha insonlarning xohlagan vaqtda jismoniy, ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan yetarli miqdorda xavfsiz oziq-ovqat mahsulotlar bilan ta'minlanishni anglatadi. Ushbu mahsulotlar shaxsni fiziologik me'yorlar bo'yicha qoniqtirishi, uning xohish-istagiga mos kelishi va faol sog'lom turmush tarzini shakllantirishi shart".

Ammo yetarli darajada oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish bu hali oziq-ovqat xavfsizligi ta'minlandi, degani emas. Chunki har bir inson o'z ehtiyoji uchun yetarli darajada mahsulot sotib olish imkoniyatiga ega bo'lishi ham oziq-ovqat xavfsizligi ta'minlovchi jarayon hisoblanadi.

Umuman olganda, oziq-ovqat xavfsizligi va uni ta'minlash omillari quyidagilardan iborat:

- jismoniy jihatdan oziq-ovqat mahsulotlarini olish imkoniyati;
- iqtisodiy jihatdan oziq-ovqat mahsulotlarini olish imkoniyati;
- tashqi omillarga bog'liq bo'lmagan holda mamlakatning oziq-ovqat mustaqilligini ta'minlash;
- mavsumiy va iqlimiy omillariga chidamlilik;
- oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarishda o'sish sur'atlarini ta'minlash.

Shu sababli, oziq-ovqat sanoati korxonalarini boshqarish usullari va mexanizmlarini o'rganish zamonaviy iqtisodiyot uchun juda muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash deganda nafaqat mamlakatda mavjud resurslardan unumli va oqilona foydalanish, balki fan-texnika

yutuqlariga asoslangan holda, aholini oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan ehtiyojlarini maksimal qondirish tushuniladi. Shuningdek, oziq-ovqat mahsulotlarining sanitariya, veterinariya, fitosanitariya normalari va qoidalariga mosligi ham ahamiyatga molik hisoblanadi.

Global oziq-ovqat xavfsizligi indeksi – bu Britaniyaning Economist Intelligence Unit tadqiqot kompaniyasi tomonidan e'lon qilingan global so'rov va dunyo mamlakatlari oziq-ovqat xavfsizligi reytingi. Tadqiqot 2012-yildan beri olib borilmoqda va hozirgi vaqtda dunyoning turli mamlakatlarida oziq-ovqat xavfsizligi holatining eng to'liq ko'rsatkichlari to'plamidir⁶.

Oziq-ovqat xavfsizligi davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Ushbu tadqiqotda 1996-yilgi jahon oziq-ovqat sammitida oziq-ovqat xavfsizligi tarifi qo'llaniladi: Oziq-ovqat xavfsizligi – bu har qanday vaqtda mamlakatdagi barcha odamlar o'zlarining ehtiyojlarini qondiradigan va oziq-ovqat uchun zarur bo'lgan yetarli va to'yimli oziq-ovqatga jismoniy, ijtimoiy va iqtisodiy kirish imkoniyatiga ega bo'lgan shartdir faol va sog'lom hayot.

Ushbu indeks davlatlar siyosati va ularning oziq-ovqat xavfsizligi sohasidagi faoliyatini o'lchaydi. Tadqiqotda dunyo mamlakatlari oziq-ovqat xavfsizligi ko'rsatkichlarining uchta asosiy guruhi tahlili keltirilgan:

1. Oziq-ovqatning mavjudligi va iste'molga yaroqliligi.
2. Oziq-ovqatning mavjudligi va yetarliligi.
3. Oziq-ovqat sifati va xavfsizlik darajasi.

Ushbu toifalar 28 xil ko'rsatkichlarni o'z ichiga oladi, ularning qiymatlari ikki yillikda o'lchanadi. Hisoblashda xalqaro tashkilotlar va milliy institutlar ma'lumotlaridan foydalaniladi. Ko'rsatkichlar tahlili asosida oziq-ovqat xavfsizligi indeksi bo'yicha dunyo davlatlarining yakuniy reytingi tuziladi. Mamlakatning reytingdagi yuqori o'ri uning oziq-ovqat xavfsizligi yuqori darajada ekanligini bildiradi.

Indeksni shakllantirish metodologiyasining batafsil tavsifi va ma'lumotlar manbalari keyingi qiyosiy tadqiqot natijalari bo'yicha e'lon qilingan hisobotda keltirilgan. Tadqiqot qamrab olingan har bir iqtisod uchun hisobotda indeksni hisoblashda qo'llanilgan tahlillar asosida aniqlangan reytingdagi umumiy o'rin hamda individual afzalliklar va kamchiliklar to'g'risidagi ma'lumotlar mavjud. Shuningdek, turli ko'rsatkichlar bo'yicha reyting jadvallari bilan batafsil statistik bo'lim mavjud.

⁶ Ангелина И.А., Салита С.В. Оценка конкурентоспособности предприятий пищевой промышленности: методический аспект. ISSN 2519–2019 Вестник института экономических исследований 2018, № 4(12).

Dunyo davlatlarining oziq-ovqat xavfsizligi reytingi⁷

Reyting	Davlat Nomi	Indeks
1	Finlandiya	85.3
2	Irlandiya	83.8
3	Niderlandiya	79.9
4	Avstriya	79.4
5	Chexiya	78.6
83	O'zbekiston	50.9
109	Syerra-Leone	37.0
110	Malavi	36.7
111	Zambiya	36.6
112	Sudan	36.0
113	Yaman	35.7

Yuqoridagi jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, dunyo mamlakalarida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash uchun intilish kurashi olib davom etmoqda. Ushbu reytingda 2020-yil uchun eng yuqori o'rinda Finlandiya davlati 85.3 ball bilan yuqori o'rinni band etgan bo'lsa, mamlakatimiz 83-o'rinni 50.9 ball bilan band etganini ko'rishimiz mumkin, eng quyi o'rinlarni esa Yaman davlati 35.7 ball bilan egallanani ko'rishimiz mumkin bo'ladi.

Oziq-ovqat xavfsizligi ta'minlash uchun sanoat korxonalarini faoliyatining boshqaruv mexanizmini takomillashtirish uchun quyidagilar muhim hisoblanadi.

- bo'linmalar va mansabdor shaxslar tomonidan vazifalarni muvofiqlashtirish va ularni bajarish ketma-ketligi;
- moliyaviy-iqtisodiy faoliyat, ichki va tashqi muhit holati aks ettirilgan rivojlangan axborot tizimi;
- mehnat resurslarini boshqarish siyosatini takomillashtirish, xususan, korxonalar va uning ishchilari maqsadlarining birligini ta'minlash vositasi sifatida mehnat motivatsiyasi;
- sifat menejmentini joriy etish, operatsion faoliyatni ISO:9001 standartlariga muvofiq sertifikatlash;
- bozor talablariga, raqobatdorga nisbatan joylashishni aniqlash maqsadlariga muvofiq ishlab chiqariladigan tovarlar assortimentini diversifikatsiya qilish;
- investitsion va innovatsion faoliyatni faollashtirish;
- ichki va tashqi muhitning xavf omillarini, shuningdek, ularning raqobat tahdidlarining kuchayishiga ta'sirini aniqlash va tahlil qilish;

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. А.Н.Шаталова. Особенности формирования стратегии устойчивого развития предприятий пищевой промышленности. Научный журнал НИУ ИТМО. Серия Экономика и экологический менеджмент № 2, 2020.
2. Ангелина И.А., Салита С.В. Оценка конкурентоспособности предприятий пищевой промышленности: методический аспект. ISSN 2519–2019 Вестник института экономических исследований 2018, № 4(12).
3. Беленов О.Н. Конкурентоспособность стран и регионов / О.Н. Беленов, А.А. Анучин. – М.: КНОРУС, 2015. – 148 с., Шелудько, Е.Б. Конкурентоспособность предприятия: сущность, факторы и принципы / Е.Б. Шелудько // Научно-методический электронный журнал «Концепт». 2016. – № 56.

– inqiroz hodisalarini ehtimolini baholash;

– boshqaruv tizimlari va ichki nazoratning realligini baholash⁸.

Aholini xavfsiz oziq-ovqat bilan ta'minlash alohida ijtimoiy va siyosiy ahamiyatga ega. Odamlarning taqdiri asosiy oziq-ovqat mahsulotlari bilan uzluksiz va yetarli darajada tibbiy ta'minlanish qanday yo'lga qo'yilganiga bog'liq. Aholining oziq-ovqatlanishining yomonlashishi demografik o'zgarishlarni keltirib chiqaradi, ijtimoiy va mintaqalararo keskinlikni oshiradi va davlatning ichki xavfsizligiga tahdid soladi.

Xulosa sifatida shuni aytish mumkin, xavfsiz oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarishda sanoat korxonalarini faoliyatining mavjud mexanizmining puxta ishlanganligi va uning iqtisodiyotdagi ulushi va salmog'ini kengayishi natijada esa aholini xavfsiz va sifatli oziq-ovqat bilan ta'minlanishiga olib keladi. Oziq-ovqat sanoati korxonalarini o'z faoliyatini va uning rentabelligini baholash uchun tarkibiga nafaqat moddiy faoliyat samaradorligi balki, ichki resurslar salohiyati samaradorligini oluvchi oziq-ovqat sanoati korxonalarini faoliyatining iqtisodiy faoliyatining integral ko'rsatkichidan foydalanish tavsiya etiladi.

Bu kabi korxonalarining boshqaruv tizimini strategik maqsadlariga muvofiqligini ta'minlash, uning bozorda mavjudligini saqlab qolish yoki raqobatbardosh pozitsiyalarni mustahkamlash ushbu sanoatni bugungi raqobat kurashida va xavfsiz oziq-ovqat ishlab chiqarishda eng dolzarb masala hisoblanadi.

4. Ziyavitdinova N.M. Oziq-ovqat sanoati korxonalarini iqtisodiy samaradorligini oshirish. Diss. i.f.n. Bux oz.ov YeSTI 155 b. B. – 2006.
5. Umarov I.Y. Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish (Andijon viloyati misolida). Diss. i.f.n. AMII 149 b. A. – 2009
6. Полухин А.А. Организационно-экономический механизм модернизации сельского хозяйства России/ А.А. Полухин// Аграрная Россия. – 2012 - №5 с. 23-29
7. Turgunov, M. (2021). Issues of innovative approach and financing of innovative projects in rapid economic development. Экономика и социум, (7), 151-159.

⁷ <https://gtmarket.ru/ratings/global-food-security-index>

⁸ Беленов О.Н. Конкурентоспособность стран и регионов / О.Н. Беленов, А.А. Анучин. – М.: КНОРУС, 2015. – 148 с., Шелудько, Е.Б. Конкурентоспособность предприятия: сущность, факторы и принципы / Е.Б. Шелудько // Научно-методический электронный журнал «Концепт». 2016. – № 56.